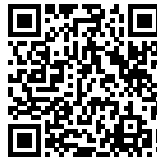

NATURA: EX *HISTORIA* *NATURALI*

*Posted on October 1, 2023 by Georges-Louis Leclerc, Comte
de Buffon*

If you would like to learn to speak and read Latin using the acclaimed *Ecce Romani* series, consider enrolling in [Apocatastasis Institute](#), where Latin is anything but dead!

Georges-Louis Leclerc, Comte de Buffon (MDCCVII ad MDCCLXXXVIII)

Quantula igitur lucet natura in terra! Lumen purum ab oriente in occidentem protensum deaurat successive hemisphaeria globi. Elementum aereum diaphanum ambit; calidum et fructiferum calorem animat et omnia vitae suae initia provehit; aquae vivae et salutares ad eorum sustentationem et incrementum tendunt; alta per terras sparsa predo vapores aereos, hos fontes inexhaustos semperque recentes reddunt; in immensas lacunas continentes dividunt. Maris ambitus tantus est, quanta terra. Non enim frigidum et sterile elementum est, sed aliud imperium, quasi primum pingue et frequens. Digitus Dei metas notavit. Cum inuadunt aquae litora occidentis, nudant orientales. Haec immensa aquarum congeries, ipsa inertis, coelestium motuum gubernationem sequitur. Iustis oscillationibus recursus et refluxus libratus, surgit et cadit cum planeta noctis; altiora dum cum planeta diei concurrunt, magnos aestus faciunt duae vires in aequinoctiis coniungentes. Nostra nexus cum caelis nullibi clarius significatur. Ex his constantibus et communibus motibus aliae variae et singulares consequuntur: terrae remotiones, depositae in fundo aquae, elevationes formantes, sicut eae super superficie terrae, excursus qui, secundum directionem istorum montium, eas conformant angulis correspondentibus; et volvens in medio fluctuum, sicut aquae super terram, flumina vero maris.

Aer quoque, levior et magis fluidus quam aqua, multis obedit viribus: longinqua solis et lunae actio, immediata actio maris, caloris rarefaciendi et frigoris densandi, continuas agitationes in se producit. Ventorum curricula, prae se agens et nubes colligens. Meteora gignunt; vapores humidus litorum maritimum ad terrae continentium superficies transportandum; procellas determinant; distribue pluvias fecundae et benigna rores; mare commovere; agitant mobiles aquas, capiunt vel maturant flumina; flumina attollere; procellas concitare. Iratum mare in coelum erigitur, fremitum frangit contra fossata immobilia, quae nec perdere nec superare potest.

Ab his irruptionibus tuta terra supra mare elevata est. Superficies eius, floribus insignita, viridi semper viridibus ornata, millibus et millibus animalium dissimiles species, quies est; deliciarum domicilium, ubi homo naturae auxilio constitutus, ceteris omnibus dominatur, solus qui scire et admirari potest. Eum Deus spectatorem universitatis ac testem mirabilium suorum fecit. Divina scintilla animatur, quae eum divinorum mysteriorum participem reddit; et per cuius lucem cogitat et reflectit, videt et legit in libro mundi sicut in exemplari divinitatis.

Natura est exterior solius gloriae Dei. Qui studet et contemplatur, gradatim ad interiorum thronum omniscientiae surgit. Adorandus Creator omnibus creaturis imperat. Caelorum vassallus, terrae rex, quem nobilitat et ditat, ordinem, concordiam et subordinationem animantium constituit. Naturam ipsam exornat; colit, extendit, excolit; tribulos supprimit vepribusque et uvas et rosas multiplicat.

Solitudines adspice litora, tristesque terras, in quibus numquam habitabat homo: obsita vel horrentia densis, densisque atrae silvis, undique adsurgens, trunca sine cortice arboribus, flexis, tortis, caduca vetustate; prope, aliae numerosius, iam putrefactae aggeribus putrida, seminibus erumpentes obruentes obruentes. Natura, ubique iuvenis, hic decrepita est. Terrarum ruinas harum productionum superata praebet, pro viriditate viriditatis, spatio tantum impedito percurso grandaevis arboribus, plantis parasiticis, lichenibus, agaricis, fructibus immundis corruptionis onustis. In ima parte aqua, mortua et stagnata, quia indirecta; aut palustris ager neque solidus neque liquidus, unde inaccessibilis et inutilis habitantibus tam terre quam aquarum. Hic paludes sunt aquatilium nobilium plantis, quae venenata tantum alunt, et ab immundis animalibus versantur. Inter has humiles contagias paludes et hae maiores silvae extendunt campi nihil commune habentibus cum pratis nostris, in quibus herbae utiles herbas obruunt. Nemo est tam egregius caespes, qui similis terrae videtur, aut graminis illius cui praeclari nuntiat fertilitatem; sed iuncturis duris ac spinis herbis, quae inter se potius quam solo cohaerere videntur, quaeque inter se subinde exarescentes impediunt, crassam mattam pluribus pedibus crassam faciunt. Nullae sunt viae, nullae communicationes, nullae intelligentiae vestigia in his locis silvestribus. Homo, bestiarum semitas sequi coactus et assidue vigilare, ne praeda eorum, magnorum solitudinum silentio territa, ipsa solitudine perculsa, revertitur et dicit.

Natura primitivae foeda et moriens est; ego, ego solus, vivom et suavem facere possum. Haec paludibus arefaciamus; in rivos et canales convertendo, has mortuas aquas movendo animant. Utamur elemento activo et devorante quondam nobis abscondito quod invenimus ipsi; Hanc supervacuam mattam incendite silvis: iam semiustae iamdudum, et consumite ferro, quem nequeat ignis perdere! Mox, pro iunco et aquatico, ex quo rubeta venenum suum componit, videbimus butteras et cytisum,

herbas dulces et salutare. Hanc semel inexplicabilem terram armenta bestiarum terminantium calcabunt et uberes, semper renovatos, pascua reperient. Multiplicare, multiplicare iterum. Utamur novo auxilio ad opus nostrum perficiendum; et bos iugo subditus exerceat in sulcando terram suam fortitudinem. Tunc cultura reflorescit, et sub manibus nova nascitur natura.

Quam pulchra natura colitur, cum hominis curis splendide et magnifice ornatur! Ipse summum decus, nobilissima productio est; se multiplicans gemmam pretiosissimam multiplicat. Ipsa se cum eo multiplicare videtur, ars enim sua omnia quae sinum eius occultat illuminat. Quos thesauros hactenus neglectos! Quae novae divitiae! Flores, fructus perfecti grana infinite multiplicata; utiles animalium species translatae, propagatae, sine fine auctae; species noxias, sublatae, conclusae, exterminatae; aurum et ferrum magis necessarium quam aurum, extractum de visceribus terrae; torrentes inclusi; flumina gubernant et coercent; mare submissum et comprehensum ab uno hemisphaerio ad alterum transiit; terra ubique pervia, ubique viva ac fertilis; in vallibus, ridentes campi; in campis, uberes pascuis, an uberiores messes; colles vitibus ac pomis onusti, cacumina arboribus et silvis novellis utilibus coronata; solitudines mutatas in urbes, magnas incolas, populos, qui indesinenter circumirent, se a sedibus ad ultima spargunt; crebras apertas vias et communicationes ubique sicut tot testes vigoris et unionis societatis constituunt; mille alia virtutis et gloriae monumenta: homo ille, orbis dominus, eum mutaverit, totum superficiem redintegraverit, imperiumque naturae communicet.

Sed tantum iure vincendi regit, et fruitur potius quam possidet. Retinere potest nisi semper innovatis laboribus. Si haec cessant, omnia languescunt, mutantur, inordinata fiunt, rursus in manus Naturae intrant. Iura suum revocat; delet opus hominis; monumenta lautissima pulvere musco tegit; interimit eos in tempore relicto, tantum doleat quod sua culpa majorum victorias amiserit. Haec tempora per quae homo amittit regnum suum, saecula barbariae cum omnia pereunt, semper bellis praeparantur et cum fame ac depopulatione perveniunt. Homo, qui nihil potest praeter multitudinem facere, et in societate tantum valet, solus in pace beatus, insania est se armare ad infelicitatem et ad perniciem suam pugnare. Insatiabili cupiditate, insatiabili adhuc ambitione caecatus, humanitatis sensus renuntiat, omnes in se copias vertit, et socium suum perdere quaerens, se ipsum interimit. Et post hos dies sanguinis et caedis, cum transierit fumus gloriae, videt cum moerore devastatam esse terram, sepultas artes, dissipatas gentes, debiles gentes, felicitatem suam perditam, et extinctam potentiam suam.

anno MDCCLXIII.

Featured: *A Capriccio of Rome with the Finish of a Marathon*, by Pierre-Henri de Valenciennes; painted in 1788.
